

SECOND INTERNATIONAL CONFERENCE OF THE INTERNATIONAL SOCIETY FOR THIRD-SECTOR RESEARCH

Mexico City, 18-21. srpnja 1996.

Drugo međunarodnoj konferenciji Međunarodnog društva za istraživanje trećeg sektora prisustvovalo je oko 300 sudionika iz oko 60 zemalja. Na konferenciji je podnešeno 175 referata, a posebno su održane dvije panel-rasprave na temu računovodstva u neprofitnim organizacijama - 4 referata, te panel o ženama, filantropiji i religiji - 7 referata. Sažeci svih izlaganja objavljeni su u posebnoj publikaciji.

Konferencija je bila organizirana u 47 radionica, 7 plenarnih i mini plenarnih rasprava. Na kraju je održana i skupština ovog društva.

Konferencija je održana u izuzetno funkcionalnim i moderno opremljenim prostorijama sveučilišta El Colegio de Mexico.

Međunarodno društvo za istraživanje trećeg sektora je udruženje istraživača iz oblasti neprofitnog, volonterskog, nevladinog, civilnog sektora. Konferencije se održavaju svake dvije godine (prva je održana u Pečuhu, Mađarska 1994.) i svrha im je razmjena ideja i rezultata najnovijih istraživanja iz ove oblasti. Društvo ima sjedište u Baltimoru, USA, The Johns Hopkins University. Ovo udruženje izdaje i časopis *Voluntas*, u tijeku je izdavanje brojeva iz šestog toma.

Tematski okvir konferencije može se prepoznati iz naslova radionica i panel rasprava: vlada i treći sektor - problemi financiranja; treći sektor u Latinskoj Americi; žene i treći sektor; treći sektor i razvoj; teorija trećeg sektora; socijalna politika i treći sektor; vlade i treći sektor u razvijenim zemljama; razvoj filantropije; treći sektor u postkomunističkim zemljama; računovodstvo neprofitnog sektora; volonterstvo; treći sektor i ruralni razvoj; građanska participacija i civilno društvo; komparativna teorija neprofitnih organizacija; povjerenje, socijalni kapital i treći sektor; sindikati, tržište rada i treći sektor; okoliš i treći sektor; treći sektor i razvoj - problemi zapošljavanja; samopomoć; klasifikacija i taksonomija neprofitnih organizacija; socijalne službe i treći sektor; treći sektor i siromaštvo; treći sektor i zdravstvo; obrazovanje i ljudski resursi.

Zbog raznolike i veoma sadržajne ponude teško se bilo odlučiti za prisustvo pojedinim radionicama. Često puta paralelno se odvijao rad u sedam do osam radionica. Rijetki su autori imali dovoljan broj kopija svojih izlaganja za polaznike pojedinih radionica.

Prisustvo ograničenom broju radionica i tema određuju i ovaj izvještaj.

Uvodno izlaganje na konferenciji podnijela je Estelle James, jedan od vodećih ekonomista iz *Policy research department* Svjetske banke. Ona je ukazala na povijest razvoja sektora te na nastojanja Svjetske banke da se pomogne njegov razvoj. Prema njenom mišljenju, razvoj neprofitnog sektora u razvijenim zemljama postigao je zavidnu razinu. U tranzicijskim zemljama ovaj se sektor nameće kao imperativ razvoja modernog i stabilnog društva. U zemljama u razvoju naprofitni sektor razvija se uz snažnu inozemnu pomoć i već je značajan činilac njihovog napretka.

Neprofitni sektor dominantan je u okviru socijalne politike na lokalnim nacionalnim razinama. U okviru posebne radionice pokazana su iskustva organizacije socijalnih službi na lokalnim razinama u Španjolskoj i u Japanu. Lokalne vlasti sve su više odgovorne za socijalnu skrb svojih stanovnika. Tradicionalni koncept organizacije socijalne skrbi kroz državne agencije pokazao se neučinkovitim. Razvoj ovih organizacija potaknut je i činjenicom posebnih potreba koje se javljaju u modernim društvima, a troma birokracija teško može biti efikasna u njihovom podmirivanju.

U ovom kontekstu svoje zapaženo izlaganje imao je i Miroslav Ružica, Indiana University, o razvoju welfare mix u zemljama u tranziciji. Njegov rad rezultat je komparativnog istraživanja o razvoju sektora u tranzicijskim zemljama u kojeg je uključena i Hrvatska. Osnovna Ružičina teza je da se neprofitni sektor u ovim zemljama dominantno razvija uslijed povlačenja države i državnih agencija iz socijalne politike. To nije smisleni koncept. To je popunjavanje praznina. Ružica se u svom izla-

ganju poziva na C. Offea, prema kojemu su za transformaciju socijalnih politika ključni problem agencije, to jest mreža institucionalnih aktera - sindikata, profesionalnih interesnih grupa i neprofitnih organizacija koje mogu utjecati na zakonodavstvo i preuzeti odgovornu ulogu olakšavanja položaja vlade. Ružica je za narednu godinu najavio objavljivanje ovog istraživanja kao posebne knjige.

Razvoj neprofitnog sektora u razvijenim zemljama naročito je dobro prikazan u izlaganju profesora Guntera Engelhardta sa Sveučilišta u Hamburgu. On je razvoju i potencijalima razvoja neprofitnog sektora pristupio s novog teorijskog stajališta. On nalazi uporište u simbiozi različitih organizama u prirodi koji zajedno žive nastojeći svaki na svoj način pridonijeti zajedničkoj egzistenciji. Takav "sporazum simbioze" on vidi idealnim u interakciji trećeg sektora u metropolitanskom konceptu velikih gradova. U tom smislu ukazao je na rezultate više rasprava, istraživanja i evaluacije projekata koji podupiru njegovu tezu. Projekti na kojima radi Engelhardt nalaze se i u zemljama u tranziciji.

M. Taylor i A. Bassi prezentirali su rezultate komparativnog istraživanja o razvoju neprofitnog sektora u Britaniji i Italiji. U odnosima centralnih i lokalnih vlasti oni traže uporište za razvoj neprofitnog sektora. Posebno obilježje razvoju neprofitnog sektora u Italiji daju zadruge.

O patologiji u razvoju neprofitnog sektora u postkomunističkim zemljama govorila je D. Ilczuk iz Poljske. Ovo je tema koja se odnosi na zloupotrebe u sektoru i do sada joj se nije posvećivala istraživačka pažnja. Istraživanje zloupotreba i nepravilnosti u sektoru može doprinijeti njegovom razvoju. Dio patologije sektora svakako je i neadekvatan kadrovski potencijal koji se promovira u sektoru. Brojni su projekti u zemljama u tranziciji propali jer su angažirani kadrovi po kriteriju znanja engleskog jezika. To sve doprinosi "crnom tržištu" neprofitnog sektora u zemljama u tranziciji.

Zasigurno najviše pažnje na konferenciji pobudila je panel rasprava na kojoj su L. Salamon i H. Anheiers, The Johns Hopkins University - Institute for Policy Studies, izložili rezultate najnovijih komparativnih istraživanja

neprofitnog sektora. Ova dvojica autora dali su do sada najznačajniji doprinos razvoju teorije i istraživanja neprofitnog sektora. Baveći se socijalnim podrijetlom civilnog društva u različitim zemljama oni zaključuju da neprofitne organizacije nisu izolirani fenomen već integrativni dio socijalnog sustava. Promovirajući teoriju socijalnog podrijetla oni su obavili novu tipologiju razvoja sektora po zemljama. U tipologiji su se poslužili analogijom tipologije socijalnih režima koju je obavio G. Esping-Andersen. Mišljenja o ovoj inovaciji bila su podijeljena. Bit će zanimljivo vidjeti što će od toga autori prihvatiti i kako će izgledati njihova teorija u konačnoj verziji. Rad Salamona i Anheiera rezultat je višegodišnjeg istraživanja tima mladih istraživača, uglavnom iz europskih zemalja.

U drugoj od niza radionica koja je bila posvećena socijalnoj politici i trećem sektoru najviše zanimanja pobudilo je izlaganje L. A. Olesena iz Danske. Olesen ima iskustvo konzultanta na projektu reforme sustava socijalne skrbi u Mađarskoj. Ovaj projekt izvodi se u okviru PHARE programa i cilj mu je promovirati razvoj neprofitnog sektora u socijalnoj politici i njegovu suradnju s državnim sektorom. U tom smislu u svim županijama u Mađarskoj osnovane su posebne organizacije koje se bave razvojem neprofitnog sektora u socijalnoj politici i koordinacijom njihovih aktivnosti s vlastima. Najozbiljniji problem u ovom projektu su ljudski resursi i općenito mentalni sklop građana koji očekuju da sve njihove probleme riješi država. Olesen navodi primjere kako je u Mađarskoj teško uvesti u upotrebu pojmove socijalni rad, socijalni dijalog, partnerstvo u projektima, evaluaciju projekata, procjenu potreba i slično. Olesen drži da pred zemljama u tranziciji stoji dugo razdoblje učenja partnerstvu u projektima.

U okviru iste radionice istraživači iz Švedske i Italije koji imaju osobeni tip socijalnih država referirali su o sličnim trendovima razvoja neprofitnih organizacija. Kruti sustav skandinavske socijalne države zapao je u krizu. Neprofitne organizacije javljaju se kao novi institucionalni okvir socijalnih inovacija. U Italiji neprofitni sektor svojom profesionalizacijom nadoknađuje klijentelizam kojeg je razvila državna birokracija.

O pravnim aspektima razvoja sektora govorili su K. Simon i L. Irish iz Međunarodnog centra za neprofitno pravo, Washington. Oni su prikazali sadržaj i osnovne probleme u izradi priručnika za globalne standarde i najbolju praksu zakona kojima se uređuje neprofitni sektor. Ovdje je bio spomenut problem kako se nekim zemljama u tranziciji podvaljuje razvoj pravnog sustava neprofitnog sektora po američkom uzoru. Posebno se ističe problem Poljske i Estonije, zemalja koje su prihvatile američki sustav. U ovim zemljama vlade su jako nezadovoljne razvojem sektora i posebno poreskih povlastica koje su povezane sa zloupotrebama. Naknadno je predloženo da se o ovim problemima organizira posebna rasprava. Naime, osnovna je dilema da li europskim zemljama u tranziciji koje imaju *civil law* tradiciju treba naturati anglo-saksonsku tradiciju *common law-a*.

Nekoliko sudionika referiralo je o razvoju neprofitnog sektora tranzicijskih zemalja u zdravstvu, školstvu i stručnom obrazovanju. Premda se u praksi nije daleko doguralo, značajno je da o tome već postoje istraživanja.

Na konferenciji je naročito bila brojna grupa ljudi iz zemalja u tranziciji. Po brojnosti i podnesenim referatima dominirali su Mađari, Poljaci, Rusi, Slovaci, Česi. Primjetan je i broj inozemskih istraživača koji su na studentskim boravcima u ovim zemljama, a podnijeli su izlaganja o rezultatima svojih istraživanja.

Prema dobivenim informacijama može se prosuditi da u zemljama u tranziciji stalno ra-

stu istraživački fondovi. Neke zemlje kao na primjer Mađarska, Češka i Poljska već imaju obilje fondova koje nisu u stanju potrošiti.

Na konferenciji su se mogle dobiti informacije o velikom komparativnom istraživanju razvoja neprofitnog sektora u zemljama u tranziciji. Istraživanje provodi Institute for Policy Studies, The Johns Hopkins University, i trajat će dvije godine. Istraživački projekt ima respektabilan proračun i u njemu su angažirani lokalni istraživači. Nažalost, u ovaj projekt nije uključena Hrvatska.

Jedno je očito, istraživanja neprofitnog sektora imaju sve značajnije uporište u nezastavljivom razvoju i praksi sektora.

Na konferenciji su predstavljena i nova izdanja, monografije organizatora o razvoju i problemima sektora u Italiji, Britaniji, USA, Francuskoj, Mađarskoj te u nekim zemljama u razvoju.

Prisustvo ovoj konferenciji bilo je višestruko korisno. Mogao se dobiti uvid u tekuća istraživanja, nova izdanja knjiga i časopisa te u istraživačke i nastavne planove institucija širom svijeta. To je bila prilika da se sretnu novi istraživači i da se s njima razmjene mišljenja o istraživačkim preokupacijama i mogućoj suradnji.

Treća konferencija Međunarodnog društva za istraživanje trećeg sektora bit će organizirana za dvije godine u Ženevi.

Gojko Bežovan